

УДК 347.4

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПЕРЕГОВОРНОЇ ПРОЦЕДУРИ
ЗАКУПІВЛІ, ПРИДБАННЯ ТОВАРІВ
(РОБІТ ТА ПОСЛУГ) БЕЗ
ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ В
ЕЛЕКТРОННІЙ СИСТЕМІ
ЗАКУПІВЕЛЬ В ПЕРІОД ДІЇ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО
СТАНУ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ
ОБОВ'ЯЗКУ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО
ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДСТАВ
ЗАСТОСУВАННЯ**

Оксана КРИЛОВА

здобувач наукового ступеня доктора
філософії в галузі права,
молодший науковий співробітник

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Незалежні фахові експертизи» (Київ)

<https://orcid.org/0009-0009-3365-2404>

Переговорна процедура закупівлі застосовується як виняток та є процедурою, яка суттєво відрізняється від інших конкурентних процедур закупівель. Так само в період дії воєнного стану в Україні відповідного поширення набули й застосування підстав для придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель. Запровадження прозорого механізму проведення зазначених процедур для забезпечення конкурентоспроможності, раціонального використання бюджетних коштів безпосередньо залежить від встановлення чітких вимог щодо застосування вказаних процедур. Проведений аналіз судової практики, показав прогалини та неоднозначність в тлумаченні норм законодавства у сфері публічних закупівель, зокрема щодо реалізації обов'язку з документального обґрунтування застосування підстав таких процедур. Наразі, одним із основних питань є визначення вимог до експертних та нормативних документів, які беруться в

UDC 347.4

**LEGAL REGULATION
OF THE NEGOTIATION
PROCEDURE OF PROCUREMENT,
PURCHASE OF GOODS (WORKS
AND SERVICES) WITHOUT
PROCUREMENT IN THE
ELECTRONIC PROCUREMENT
SYSTEM DURING THE PERIOD
OF MARTIAL LAW IN UKRAINE:
ISSUES OF IMPLEMENTATION
OF THE OBLIGATION TO
DOCUMENT THE GROUNDS FOR
APPLICATION**

Oksana KRYLOVA

Recipient of the scientific degree of Doctor of
Philosophy in the field of law,
Junior Researcher

Limited Liability Company «Independent
professional expertises» (Kyiv)

Negotiated procurement procedure is used as an exception and is a procedure that differs significantly from other competitive procurement procedures. Similarly, during the period of martial law in Ukraine, the use of grounds for the purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system became widespread. The introduction of a transparent mechanism for conducting these procedures to ensure competitiveness and rational use of budget funds directly depends on the establishment of clear requirements for the application of these procedures. The analysis of the court practice has shown gaps and ambiguities in the interpretation of the legislation in the field of public procurement, in particular, regarding the obligation to document the grounds for the application of such procedures. At present, one of the main issues is to determine the requirements for expert and regulatory documents that are used as a basis for making a decision both for the application

основу для прийняття рішення як для застосування переговорної процедури закупівлі, так і для придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні, а також до установ, які мають правомочність такі документи видавати. На сьогодні, абзац четвертий пункту 2 частини другої статті 40 та пункт 8 частини шостої статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі» неповною мірою відображає правову природу документів необхідних для підтвердження проведення переговорної процедури закупівлі, що є важливим юридичним інструментом, який забезпечують прозорість, правомірність та ефективність процесу закупівель. Натомість в Особливостях здійснення оборонних закупівель на період дії воєнного стану, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 11. 11. 2022 р. № 1275 визначено, що обґрунтування готується у вигляді розпорядчого рішення замовника або іншого документу уповноваженою особою або іншою службовою (посадовою) особою замовника та погоджується (затверджується) керівником замовника або іншою особою, визначеною керівником замовника, а вже в Особливостях здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12. 10. 2022 р. № 1178 положення, якими визначається перелік таких документів, взагалі відсутній.

Метою публікації є обґрунтування правового підґрунтя вимог документального підтвердження підстав для застосування переговорної процедури закупівлі або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні; здійснення аналізу практичних ситуацій, до вирішення яких зроблені спроби застосування висновків судових органів.

Об'єктом є правовідносини, що виникають під час проведення переговорної процедури закупівлі або придбання

of the negotiation procurement procedure and for the purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine, as well as for the institutions authorized to issue such documents. As of today, the fourth paragraph of clause 2 of part two of Article 40 and clause 8 of part six of Article 40 of the Law of Ukraine "On Public Procurement" do not fully reflect the legal nature of the documents required to confirm the negotiation procurement procedure, which is an important legal instrument that ensures transparency, legality and efficiency of the procurement process. Instead, the Peculiarities of Defense Procurement for the Period of Martial Law, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1275 dated 11.11.2022, stipulates that the justification shall be prepared in the form of an administrative decision of the customer or other document by an authorized person or other official (official) person of the customer and agreed (approved) by the head of the customer or another person designated by the head of the customer, and in the Peculiarities of Public Procurement of Goods, Works and Services for Customer approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 12.10.2022 № 1178, the provisions defining the list of such documents are absent at all.

The purpose of this publication is to substantiate the legal basis for the requirements to document the grounds for applying the negotiation procurement procedure or the grounds for purchasing goods (works and services) without conducting procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine; to analyze practical situations to which attempts have been made to apply the conclusions of judicial authorities.

The object is the legal relations arising in the course of the negotiation procurement procedure or the purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine; the subject matter is the applicable positive

товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні; предметом є чинне позитивне право; практика судової діяльності та діяльності експертних установ.

Встановлено на підставі судових рішень та експертних висновків експертних установ випадки неналежного обґрунтування підстав для застосування переговорної процедури закупівлі, що є ризиками корупційних схем, надмірного витрачання бюджетних коштів і порушення законодавства про закупівлю. Ці ризики в повній мірі стосуються і придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні.

Окреслено, що документи, якими обґрунтовуються правові підстави застосування переговорної процедури закупівлі або придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні, повинні носити експертний характер, бути обґрунтованими технічно, прямо та об'єктивно, вказувати на необхідність застосування переговорної процедури закупівлі або придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні у конкретній закупівлі та видаватись підприємствами, установами, організаціями, які мають статутні повноваження на проведення відповідних досліджень у складі експертів, кваліфікація яких підтверджена дипломом, атестатом, сертифікатом тощо.

В статті наголошується, що належним і допустимим документом, який береться до уваги уповноваженою особою чи органом замовника при прийнятті рішення щодо обґрунтування підстав застосування переговорної процедури закупівлі (стаття 40 Закону України «Про закупівлі») або придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні (пункт 9 Особливостей здійснення оборонних

law; the practice of judicial activity and the activity of expert institutions.

Based on court decisions and expert opinions of expert institutions, the author identifies cases of improper justification of the grounds for applying the negotiation procurement procedure, which is a risk of corruption schemes, excessive spending of budget funds and violation of procurement legislation. These risks also fully apply to the purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine.

It is outlined that the documents which substantiate the legal grounds for applying the negotiation procedure for procurement or procurement of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine should be of an expert nature, be technically, directly and objectively substantiated, indicate the need to apply the negotiation procedure for procurement or procurement of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine in specific in a particular procurement and issued by enterprises, institutions, organizations that have the statutory authority to conduct relevant research as part of experts whose qualifications are confirmed by a diploma, certificate, etc.

The article emphasizes that an appropriate and admissible document to be taken into account by an authorized person or body of the customer when making a decision on substantiation of the grounds for applying the negotiation procurement procedure (Article 40 of the Law of Ukraine "On Procurement") or procurement of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine (clause 9 of the Peculiarities of Defense Procurement for the Period of Martial Law, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1275 dated 11.11.2022; clause 13 of the Peculiarities of Public Procurement of Goods, Works and Services for Customers

закупівель на період дії воєнного стану, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 11. 11. 2022 № 1275; пункт 13 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178) є експертний висновок.

Ключові слова: переговорна процедура закупівлі, публічні закупівлі, експертні документи, експертний висновок, відсутність конкуренції з технічних причин

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасному світі переговорна процедура закупівлі відіграє важливу роль у здійсненні закупівельних операцій як у державному, так і в корпоративному секторі. В 2017 році Єврокомісія виклала у Повідомленні (Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Making Public Procurement work in and for Europe//Strasbourg, 3.10.2017) шість пріоритетів стратегічної політики державних закупівель, серед яких: забезпечення більш широкого впровадження стратегічних закупівель шляхом створення можливості закуповувати не лише за відкритою процедурою, а й із застосуванням гнучкіших способів залежно від обставин – конкурентний діалог, інноваційне партнерство, конкурс проектів, переговорна процедура, конкурентна процедура з переговорами, передкомерційна закупівля та професіоналізація публічних покупок.

Алгоритм застосування переговорної процедури закупівлі в Україні або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні простіший, аніж конкурентних процедур. Попри це, в ньому багато особливостей в яких замовник може помилитися. Так, відсутність належного обґрунтування для застосування цих процедури стає актуальною проблемою в закупівельних практиках. На тлі росту глобальної конкуренції, складності ринкових умов, а також потреби в ефективному використанні бюджетних та корпоративних ресурсів, існує ризик неправомірного або неефективного використання переговорної процедури або підстав придбання товарів (робіт, послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні в закупівельних процесах. Ця проблема виражається в недостатній чіткості в урегулюванні питання щодо документального обґрунтування застосування цих процедур, яка може призвести до таких наслідків, як відсутність конкурентного середовища, ризик корупційних схем, надмірне витрачання коштів і порушення законодавства про закупівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі питання щодо обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі тією чи іншою мірою розглядали науковці Я. В. Горбатюк, В. Ю. Квач, О. М. Дзюба, Р. А. Джабраїлов, Н. Г. Здирко, Н. М. Заєць. Однак, зважаючи на недостатню чіткість у законодавчому визначенні вимоги щодо документального обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні, динамічні зміни закупівельного законодавства, вказане питання потребує постійного дослідження.

Мета і завдання дослідження є обґрунтування правового підґрунтя вимог документального підтвердження підстав для застосування переговорної процедури закупівлі або підстав

Provided for by the Law of Ukraine "On Public Procurement", approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1178 dated 12.10.2022) is an expert opinion.

Keywords: negotiation procurement procedure, public procurement, expert documents, expert opinion, lack of competition for technical reasons

придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні; здійснення аналізу практичних ситуацій, до вирішення яких зроблені спроби застосування висновків судових органів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. З набранням чинності 26 червня 2021 року Законом України від 03. 06. 2021 р. № 1530-IX «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів України щодо вдосконалення системи функціонування та оскарження публічних закупівель» обов'язок замовника щодо необхідності обґрунтування переговорної процедури закупівлі зазнав ключових змін, зокрема: у пункті 8 частини 6 статті 40 Закону виключено слова «з посиланням на». Так, у разі застосування замовником переговорної процедури закупівлі в повідомленні про намір укласти договір про закупівлю повинно міститись інформація, зокрема, щодо обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі, експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі. Вказана норма, яка визначена пунктом 8 частини 6 статті 40 з часу прийняття Закону України «Про публічні закупівлі» зазнавала декількох трансформацій. Крім того, вказані вище зміни торкнулись і абзацу четвертого пункту 2 частини другої статті 40 вказаного закону, а саме: відсутність конкуренції з технічних причин також має бути документально підтверджена замовником. Хоча, як вбачається з аналізу практики, в тому числі і судової, замовники і до внесення вказаних вище змін завбачливо готували та зберігали документи, які стали підставою для застосування переговорної процедури закупівлі.

Визначені зміни, були покликані внести ясність в розуміння застосування процедури використання переговорної процедури закупівлі внесені, проте запитань щодо її документального обґрунтування залишилось багато. Так, аналіз судових рішень, показав, що, неоднозначне трактування вказаної вище норми спричинює багаточисленні навмисні чи ненавмисні порушення з боку учасників закупівель, перевірки Державної аудиторської служби України, а в подальшому і оскарження застосування переговорної процедури закупівлі. Висновки суду з вказаного питання також є різні. Зокрема, з постанови Верховного суду України від 27 грудня 2022 року у справі № 420/14352/21 [4] слідує наступне: аналіз п. 8 частини 6 статті 40 Закону № 922 (далі – Закону), який став підставою для відкриття касаційного провадження дає Суду підстави для висновку, що повідомлення про намір укласти договір про закупівлю повинно містити інші документи, що підтверджують наявність застосування переговорної процедури закупівлі. Відсутність такого обґрунтування є порушення. За таких обставин, оприлюднене Замовником повідомлення про намір укласти договір про закупівлю (під час застосування переговорної процедури (скорочена) повинно містити саме документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі.

Разом з цим, судова колегія Сьомого апеляційного адміністративного суду у своїй постанові у справі № 120/10205/22 [5] вказує, що вказаною нормою передбачено оприлюднення в повідомленні про намір укласти договір саме інформації про експертні, нормативні, технічних та інші документи. Ні статтею 40 Закону, ні іншими статтями як цього Закону так і іншими нормативно-правовими актами не встановлено обов'язку Замовника оприлюднювати експертні, нормативні, технічних та інші документи разом із повідомленням про намір укласти договір. Колегія суддів зауважує, що зобов'язання оприлюднити в повідомленні про намір укласти договір про закупівлю інформації про експертні, нормативні, технічних та інші документи не є тотожним з зобов'язанням оприлюднення самих цих документів. Такі ж висновки містяться в переважній більшості судових рішень ухвалених в 2023 році.

Ще один практичний приклад різного застосування норм Закону України «Про публічні закупівлі» в частині обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі: 21 квітня 2022 року замовник провів переговорну процедуру щодо закупівлі утилізації/видалення сміття та поводження зі сміттям [6]. В обґрунтуванні вказано підстави: «п. 2 ч. 2 ст. 40 Закону України «Про публічні закупівлі» (відсутність конкуренції з технічних причин), ст. ст. 30, 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 21 Закону України

«Про відходи», договір оренди земельної ділянки № 1 від 17. 01. 2018 року, лист Головного управління житлово-комунального господарства міської ради м. Кропивницького № 431/30/03-01-16 від 17. 03. 2022 року, експертний висновок № В143 від 22. 03. 2022 року». Окремо, визначених документів не надано. На вказаний факт звернули увагу аудитори Державної аудиторської служби України під час перевірки та вказали, що відсутність конкуренції з технічних причин не підтверджена документально, як це вимагається п. 2 ч. 2 ст. 40 Закону України «Про публічні закупівлі».

Замовник у своїх поясненнях намагався довести можливість застосування даної підстави, аргументуючи наступним:

- по-перше, п. 2 ч. 2 ст. 40 Закону України «Про публічні закупівлі» не містить способу документального підтвердження замовником відсутності конкуренції з технічних причин;
- по-друге, у листі Мінекономіки № 3304-04_60124-06 від 03. 10. 2020 р. зазначено, що замовник самостійно визначає документи, які підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі;
- по-третє, лише учасник, з яким було укладено договір, надає послуги на території розташування замовника за тарифами, встановленими рішенням виконавчого комітету міської ради, у зв'язку з чим відсутня альтернатива щодо надання зазначеної послуги іншими суб'єктами господарювання.

Таким чином, знову бачимо розбіжність у практичному застосуванні норм Закону «Про публічні закупівлі» замовником та аудиторами. Аргументованість пояснень замовника щодо причин відсутності опублікованого документального підтвердження під час публікації закупівлі не викликає сумнівів, проте для аудиторів вони виявились непереконливими. Як результат: відмінені торги, втрачений час, кошти.

Питання зобов'язання оприлюднювати самі документи чи тільки інформацію про них залишається актуальним. Мінекономіки (відповідь Мінекономіки на запит 1026/2021) [7], аудитори Державної аудиторської служби, спеціалісти у сфері закупівель все ж рекомендують завантажувати підтверджувальні документи для запобігання можливого оскарження, та, як наслідок втрати часу на доказування.

На сьогодні, одне є очевидним, такі документи повинні обов'язково бути, оскільки законодавчо закріплено обов'язок замовника закупівлі в повідомленні про намір укласти договір про закупівлю вказувати обґрунтування переговорної закупівлі, експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі.

В реаліях воєнного стану умовною заміною норми абзацу 4 пункту 2 частини 2 статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25. 12. 2015 № 922-VIII є норма визначена абзацом 4 підпунктом 5 пункту 13 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12. 10. 2022 р. № 1178. Різниця стосується більше процесу здійснення закупівлі, вимоги ж до контрагента залишені ті ж самі. Разом з тим, відповідно до абзацу першого пункту 9 Особливостей здійснення оборонних закупівель на період дії воєнного стану, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 11. 11. 2022 р. № 1275 придбання державними замовниками товарів і послуг оборонного призначення, інших товарів і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони без проведення закупівель в електронній системі закупівель допускається, зокрема, з дотриманням встановлених вартісних меж та наявності однієї з обставин, передбачених пунктом 13 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178.

Аналізуючи норму викладену в абзаці 4 пункту 2 частини 2 статті 40 Закону України «Про

публічні закупівлі» постає інше питання, які документи слід вважати належними: в доказуванні відповідності застосування тої чи іншої правової підстави, а саме: експертними, нормативними та які органи уповноважені їх видавати.

У науковій літературі, під час аналізу положень пункту 8 частини шостої статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі», неодноразово зазначалося, що законодавець не встановив конкретних вимог до органу, який має видавати такі документи, та й до переліку таких підтверджених документів [8]. О. М. Дзюба, досліджуючи питання особливостей застосування процедур публічних закупівель звертає увагу, на невирішеність низки питань, що виникають в процесі здійснення процедур закупівель і віддаються на розсуд замовника, зокрема щодо документального підтвердження підстав застосування процедур закупівлі. Хоча перелік документів, які можуть підтвердити підстави відсутності конкуренції з технічних причин в самій правовій нормі не є вичерпним, так як залежить від підстав застосування переговорної процедури закупівлі, однак вищевказане документальне підтвердження повинно бути офіційним документом [9]. І з такою точкою зору слід погодитись, як уявляється, доцільно впровадити єдиний документ – експертний висновок.

Разом з цим, запропоноване поняття «офіційний документ» потребує уваги. Так, ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» містить визначення поняття документ, а саме – це інформація зафіксована на матеріальному носії, основною функцією якого є зберігати та передавати її в часі та просторі.

Дещо складніше з визначенням поняття офіційний документ, оскільки єдності поглядів щодо цього в юридичній науці не має. Зокрема, М. І. Хавронюк та М. І. Мельник зазначають, що офіційними є документи, що складаються і видаються службовими особами від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ і організацій будь-якої форми власності, які посвідчують конкретні факти і події, що мають юридичне значення, складені належним чином за формою і мають необхідні реквізити (штамп, печатку, номер, дату підпис). М. О. Потебенько та В. Г. Гончаренко визначають, що офіційні документи – це належним чином оформлені акти, що засвідчують факти та події, які мають юридичне значення, а також мають властивість породжувати певні правові наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення правовідносин. Разом з цим, в ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» закріплено, що офіційний документ – це документ створений однією чи кількома юридичними особами, що має юридичну силу. Саме офіційний документ, який має юридичну силу, є належним підтвердженням наявності відсутності конкуренції з технічних причин.

У рішенні Харківського окружного адміністративного суду від 27 вересня 2021 року в справі № 520/13926/21 (постановою Другого апеляційний адміністративного суду від 08. 02. 2022 р. – залишено без змін) [10], зазначено, що на думку позивача (замовника закупівлі) Східним офісом Державної аудиторської служби України неправомірно зроблено висновок щодо неможливості застосування переговорної процедури закупівлі через невнесення переможця закупівлі до зведеного переліку природних монополій, який ведеться Антимонопольним комітетом України. В своїх доводах позивач посилався на документи покладені в основу рішення про застосування переговорної процедури закупівлі, а саме: інформаційна довідка Харківської торгово-промислової палати, висновки експертів Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса" від 15.04.2021 № 3048, КП «Комплекс з експлуатації об'єктів водозниження і зливної каналізації» (учасник закупівлі) від 15. 04. 2021 р. № 3048).

Проаналізувавши матеріали справи, суд у вказаному рішенні наголошує, що ані положеннями Закону України "Про публічні закупівлі", ані Порядком розміщення інформації про публічні закупівлі не вказується вичерпний або навіть приблизний перелік документів (обставин), які можуть свідчити про відсутність конкуренції з технічних причин - увага акцентується лише на необхідності наявності одного з якісних критеріїв таких документальних підтверджень, а саме: експертні документи; нормативні документи, технічні документи, інші документи.

Таким чином, на сьогодні законодавство не обмежує замовників у прийнятті підстав для

застосування переговорної процедури, лише вказує на необхідність наявності якісних мотивів для прийняття такого рішення. Тобто, документи, покладені в основу рішення замовника в публічній закупівлі повинні мати експертний характер, бути обґрунтованими технічно, прямо та об'єктивно вказувати на необхідність застосування переговорної процедури або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні в конкретній закупівлі.

Інша практична ситуація: позивач (замовник закупівлі) з метою проведення попередніх досліджень локального ринку звернувся до неупередженої експертної установи (Національний науковий центр "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса"), яка має атестат акредитації виданий Національним агентством з акредитації України про право проводити дослідження фінансово-господарських документів, товарознавчі дослідження тощо, яка за результатами проведеного дослідження надала експертний висновок, яким підтвердила, що учасник закупівлі є єдиним виконавцем вказаних послуг та підтвердила відсутність конкуренції з технічних причин.

Суд наголосив, що Позивач, як замовник у даній закупівлі, в основу рішення про застосування переговорної процедури, у даному випадку, поклав крім Інформаційної довідки Харківської торгово-промислової палати щодо встановлення єдиного виробника (яка не може слугувати основною підставою для прийняття рішення про застосування переговорної процедури закупівлі), експертні дослідження та документи, що відповідають якісним експертним характеристикам. Враховуючи відсутність законодавчо визначеного переліку документів, що можуть підтверджувати наявність обставин, передбачених пунктом 2 частини другої статті 40 вказаного Закону України «Про публічні закупівлі» та право їх вибору виключно замовником закупівлі, суд зробив висновок про послідовність та об'єктивність дій позивача під час прийняття відповідного рішення. Звідси, рішення про застосування переговорної процедури під час проведення закупівлі визнано законним та таким, що ґрунтується на вимогах законодавства України та підкріплене належними експертними висновками.

Отже, документи, які беруться в основу для прийняття рішення щодо застосування переговорної процедури закупівлі повинні видаватись підприємствами, установами, організаціями, які мають статутні повноваження на проведення відповідних досліджень у складі експертів, кваліфікація яких підтверджена дипломом, атестатом, сертифікатом тощо та носити експертний характер, бути обґрунтованими технічно, прямо та об'єктивно, вказувати на необхідність застосування переговорної процедури закупівлі у конкретній закупівлі.

Викладені у вказаному вище рішенні суду доводи є достатньо аргументовані та можуть бути покладені в основу подальшого удосконалення регулювання правовідносин у сфері публічних закупівель на законодавчому рівні.

Варто відзначити, що до повноважень жодного державного органу на території України не належить надання довідок, висновків та інше щодо відсутності конкуренції з технічних причин. Лише Антимонопольний комітет України щомісячно публікує Зведений перелік природних монополій.

Необхідно звернути увагу на позитивні законодавчі зміни щодо конкретизації документального підтвердження обґрунтування підстав для здійснення замовником закупівлі відповідно до п. 13 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України "Про публічні закупівлі", на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178, а саме: постановою Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 р. № 952 визначено, що вказане вище обґрунтування повинно бути у вигляді розпорядчого рішення замовника або іншого документа та готується уповноваженою особою або іншою службовою (посадовою) особою замовника та погоджується (затверджується) керівником замовника або іншою особою, визначеною керівником замовника. Проте, законодавець знову залишає відкритим питання щодо того, які документальні дані замовник повинен покласти в основу для прий-

няття вказаного рішення. Та як бачимо з практики, кожна неконкретизована норма призводить до виникнення спірних ситуацій.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, проведений аналіз практичної реалізації законодавчої вимоги щодо обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні, судової практики з вказаного питання дозволяє зробити висновок, що всі розглянуті ситуації об'єднуються однією проблематикою – відсутність чіткості в регулюванні законодавчо встановленої вимоги щодо обґрунтування підстав застосування переговорної процедури закупівлі або підстав придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні. Маніпулювання вказаною правовою невизначеністю може призводити до затягування проведення закупівлі, іноді навіть штучного, корупційних проявів, перевантаження судів та завдання збитків як державі, так і бізнесу. Оскільки, законодавчі норми не вирішують проблеми, що виникають в процесі документального підтвердження підстав застосування переговорної процедури закупівлі чи придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель у період дії воєнного стану в Україні, то доцільно врахувати висновки судових органів, що таким єдиним документом має стати експертний висновок експертної установи яка має для цього відповідні статутні повноваження. Такі висновки суду повинні знайти своє правове регулювання в законодавстві України про публічні закупівлі, оскільки така експертна оцінка незалежної експертної установи надає прозорості здійсненні закупівель та є своєрідним конкурентним механізмом в таких процедурах.

Посилання:

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.1997 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 12.06.2024).

2. Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 471). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.06.2024).

3. Особливості здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 р. № 1275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.06.2024).

4. Єдиний державний реєстр судових рішень (Електронний ресурс). Справа № 420/14352/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108212675> (дата звернення: 12.06.2024).

5. Єдиний державний реєстр судових рішень (Електронний ресурс). Справа № 120/10205/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114270446> (дата звернення: 12.06.2024).

6. Електронна система публічних закупівель Prozorro (Електронний ресурс). Ідентифікатор закупівлі UA-2022-04-21-002674-a. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2022-04-21-002674-a> (дата звернення: 12.06.2024).

7. Відповідь Міністерства економіки України на запит 1026/2021. URL: <https://me.gov.ua/inforez/Details?id=f97a008b-0aea-48ca-b974-a2e7ec03176b&lang=uk-UA> (дата звернення: 12.06.2024).

8. Горбатюк Я.В. Правова характеристика процедур публічних закупівель за Законом України «Про публічні закупівлі». Юридичний вісник. 2016. № 3(40) С. 136 (дата звернення: 12.06.2024).

9. Дзюба О. Публічні закупівлі: особливості застосування процедур. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29(68), № 5. 160-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29%2868%29_5_36 (дата звернення: 12.06.2024).

10. Заєць Н. Отсутствие конкуренции по техническим причинам 2021: как подтвердить документально. Держзакупівлі. 2021. № 8. URL: <https://www.dzakupivli.com.ua/article/ru/891-otsutstvie-konkurentsii-po-tehnicheskim-prichinam-2021-kak-podtverdit-dokumentalno> (дата звернення: 12.06.2024).

11. Єдиний державний реєстр судових рішень (Електронний ресурс). - Справа № 520/13926/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99899288> (дата звернення: 12.06.2024).

Статтю було подано	13.06.2024	The article was submitted
Статтю було прийнято	05.07.2024	The article was accepted

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

081 «Право»
293 «Міжнародне право»

ПРИВАТНЕ ПРАВО І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Збірник наукових праць

Випуск 24

Частина 2

Присвячена світлій пам'яті проф. В. А. Васильєвої

КИЇВ 2024

Засновник:

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. 2024 Вип. 24. Ч. 2 / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2024. 225 с.

Всебічно аналізуються та узагальнюються теоретико-методологічні підходи до розуміння приватного права в умовах правової держави, розкриваються актуальні питання цивільного права та цивільного процесу. Значна увага приділяється питанням розвитку договірних правовідносин, розглядаються проблеми сучасного житлового права. Досліджуються актуальні проблеми господарського права. Суттєва увага приділяється проблемам міжнародного приватного права.

Для вчених-правознавців, викладачів, докторантів, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться розвитком наукової думки в юридичній галузі.

Затверджено до друку вченою радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (протокол № 4 від 27 березня 2024 р.)

Редакційна рада:

Ольга БАКАЛІНСЬКА, Юрій БУРИЛО, Оксана ВІННИК, Микола ГАЛЯНТИЧ, Богдан ДЕРЕВ'ЯНКО Володимирович, Юрій ЗАЙКА, Олег ЗАЙЧУК, В'ячеслав КОМАРОВ, Василь КОСТИЦЬКИЙ, Віталій КОРОЛЕНКО, Володимир КОРОЛЬ, Олександр КРУПЧАН, Віталій МАХІНЧУК, Галина МИРОНОВА, Володимир ПРИМАК, Михайло ТЕПЛОК, Олена ШТЕФАН

Редакційна колегія:

Олександр КРУПЧАН (гол. ред.), Володимир БОБРИК, Микола ГАЛЯНТИЧ, Олена ГОНЧАРЕНКО, Юрій ЗАЙКА, Іван КАЛАУР, Анатолій КОСТРУБА, Володимир КОРОЛЬ, Жабба МАТЕУШ, Віталій МАХІНЧУК, Наталія МИРОНЕНКО, Дмитрій ПОСТОВАН, Вільям САЙМОНС, Тетяна ПОПОВИЧ (відп. секр.), Олена ШТЕФАН, Валентин ЩЕРБИНА

На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 894 від 10.10.2022 р. (Додаток 2) журнал внесений до переліку фахових видань категорії "Б" у галузі юридичних наук (081 "Право", 293 "Міжнародне право").

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення Unipheck.

Офіційний сайт: ppr-journal.kiev.ua

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України забороняється.

За достовірність інформації, що міститься в друкованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

Надруковані в інших виданнях матеріали до розгляду не приймаються.

У передрукованих публікаціях посилання на «Приватне право і підприємництво» обов'язкове.

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24>

Адреса редколегії: 01042, Київ, вул. М. Раєвського, 23-А, а/с 136

www.ndippp.gov.ua

ndippp@adamant.net

© Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024

© Автори статей, 2024

Зміст

Валентина Антонівна Васильєва – Людина епоха: Вчитель, Науковець, Управлінець	7-8
Спогади колективу про науковий шлях і здобутки Валентини Антонівни Васильєвої у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України	9-13
Олеся БАТРИН Державні гарантії розвитку медичного страхування в Україні	14-19
Олена БЕЛЯНЕВИЧ Припинення зобов'язання зарахуванням	20-27
Ірина БЕРЕСТОВА Реалізація юридичними особами засобів юридичного захисту: вплив порядку утворення на вичерпність засобів	28-36
Оксана ВІННИК Роль корпоративної (інституційної) форми державно-приватного партнерства у справі стратегічного інвестування: проблеми вдосконалення правового регулювання	37-44
Наталія ВІНТОНЯК Спільна сумісна власність подружжя та корпоративні права	45-50
Оксана ГНАТІВ Застосування принципу свободи договору у недоговірних зобов'язаннях за цивільним законодавством України	51-56
Олена ГОНЧАРЕНКО Основні недоліки законопроектів у сфері господарювання в умовах правового режиму воєнного стану	57-65
Віктор ГОРЄВ Захист майнових інтересів учасника товариства з обмеженою відповідальністю у разі вчинення виконавчим органом збиткового (протиправного) правочину	66-71
Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА, Мирослава ГУДИМА Юридична особа корпоративного типу: в пошуках єдиної термінології	72-79

Content

Valentina Antonivna Vasilieva – Man of the era: Teacher, Scientist, Administrator	
Memories of the team about the scientific path and achievements of Valentina Antonivna Vasyliieva at the Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine	
Olesya BATRYN State guarantees for the development of medical insurance in Ukraine	
Olena BELIANEVYCH Termination of the obligation by set-off	
Iryna BERESTOVA Implementation by legal entities legal remedies: influence of the order of creation on the exhaustion of resources	
Oksana VINNYK The role of the corporate (institutional) form of public-private partnership in strategic investment: problems of legal improvement	
Nataliia VINTONIAK Marital joint property and corporate rights	
Oksana HNATIV Application of the principle of freedom of contract in non-contractual obligations under the civil legislation of Ukraine	
Olena HONCHARENKO The main defects of the draft laws in the sphere of economic activity in the conditions of the legal regime of the martial state	
Viktor HORIEV Protection of property interests of a shareholder of a limited liability company in case of a harmful (illegal) transaction by the executive body	
Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA, Myroslava GUDYMA Legal entity of the corporate type: in search of a unified terminology	

Ліна ДОРОШЕНКО Конфіденційність корпоративного договору як чинник його популяризації в бізнес-середовищі	80-86	Lina DOROSHENKO Confidentiality of a corporate agreement as a factor of its popularization in the business environment
Олександр ЗАЄЦЬ Особливості страхування військових ризиків для поліпшення інвестиційного клімату в Україні	87-94	Oleksandr ZAIETS Features of military risks insurance for improving investment climate in Ukraine
Юрій ЗАЙКА Житло як об'єкт спадкового договору	95-100	Yuriy ZAIKA Housing as the object of inheritance agreement
Алла ЗЕЛІСКО Правове регулювання наукових парків: крізь призму корпоративістики	101-107	Alla ZELISKO Legal regulation of science parks: through the prism of corporatism
Ольга ЗОЗУЛЯК, Вікторія КУЗИК Окремі аспекти правового регулювання членських правовідносин у непадпріємницьких товариствах	108-115	Olga ZOZULIAK, Victoriia KUZYK Certain aspects of legal regulation of membership relations in non-entrepreneurial societies
Іван КАЛАУР Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА Юридична природа цінних паперів: концептуальні основи та нові погляди	116-125	Ivan KALAUUR Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA Legal Nature of Securities: Conceptual Basis and New Views
Олександр КОВАЛИШИН Приватизація як чинник формування корпоративної власності України	126-132	Oleksandr KOVALYSHYN Privatization as a factor in the formation of the structure of corporate ownership in Ukraine
Ольга КОВАЛЬЧУК Онлайн-медіація в цифровізації правосуддя	133-138	Olga KOVALCHUK Online mediation in the digitalization of justice
Іван КОСТІВ Доктрина «venire contra factum proprium» (заборона суперечливої поведінки) в приватному праві: зміст та особливості застосування	139-144	Ivan KOSTIV The doctrine of «venire contra factum proprium» (prohibition of contradictory behavior) in private law: content and features of application
Володимир КОЧИН Установа, заклад, фундація: фокуси з колами чи логічні операції з поняттями	145-152	Volodymyr KOCHYN Ustanova, zaklad, fundatsiia: tricks with circles or logical operations with concepts
Оксана КРИЛОВА Правове регулювання переговорної процедури закупівлі, придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель в період дії правового режиму воєнного стану в Україні: проблематика реалізації обов'язку документального обґрунтування підстав застосування	153-161	Oksana KRYLOVA Legal regulation of the negotiation procedure of procurement, purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine: issues of implementation of the obligation to document the grounds for application

Марія ЛОГВИНОВА Інтерес у сімейному праві: виклики чи стабільність доктрини	162-169	Mariia LOHVINOVA Interest in Family Law: Challenges or Stability of the Doctrine
Олена ПЕРЕПЕЛИНСЬКА Концептуальне розмежування термінів «регулювання» та «саморегулювання»	170-175	Olena PEREPELYNSKA Conceptual delimitation of terms “regulation” and “self-regulation”
Олег ПОЛТАВСЬКИЙ Законодавчо визначені вимоги до комерційного посередництва та представництва	176-183	Oleg POLTAVSKYY Legally defined requirements for commercial mediation and representation
Людмила РОМАНОВСЬКА Порівняльно-правовий концепт: експерт з питань права та експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)	184-194	Liudmyla ROMANOVSKA Comparative legal concept: legal expert and conformity assessment expert (independent professional expertise)
Ліліана СІЩУК Навігація у корпоративному управлінні: роль корпоративних прав	195-203	Liliana SISHCHUK Navigation in corporate governance: the role of corporate law
Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ, Людмила БІЛІНСЬКА Використання адвокатом медіативних технік та інструментів у кримінальному провадженні	204-212	Vladyslav TEREMETSKYI, Liudmyla BILINSKA Defence attorney's use of mediation techniques and instruments within criminal proceedings
Сергій ТЕРЕЩЕНКО Розширення взаємодії державних партнерів із приватними як об'єктивний фактор законотворення	213-218	Serhii TERESHCHENKO Expanding the interaction of public partners with private partners as an objective factor of legislation
Ольга ШАПОВАЛОВА Напрямки дослідження трудо-правового механізму адаптації ветеранів війни до цивільного життя	219-225	Olha SHAPOVALOVA Research directions of the labor-legal mechanism of adaptation of war veterans to civilian life

Валентина Антонівна Васильєва – Людина епоха: Вчитель, Науковець, Управлінець

Валентина Антонівна Васильєва розпочала свою науково-педагогічну діяльність на кафедрі цивільного права і процесу юридичного факультету Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, де з 1995 до 2002 року працювала на посадах асистента, старшого викладача, доцента. З 2002 року до 1 вересня 2018 року В. А. Васильєва очолювала кафедру цивільного права, а з 1 вересня 2008 року до грудня 2022 року була директором Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Під керівництвом проф. В.В. Луця у 2000 році В. А. Васильєва захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Правове регулювання відносин за договором консигнації», а у 2006 році – доктора юридичних наук на тему «Проблеми цивільно-правового регулювання відносин з надання посередницьких послуг». Сфера наукових інтересів проф. В. А. Васильєвої просякнута проблема-

тикою договірною та корпоративного права. Вона опублікувала понад 200 наукових та навчально-методичних праць.

Завдяки зусиллям та наполегливій участі Валентини Антонівни у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника сформувалась та успішно функціонує Прикарпатська цивілістична школа. Наукові праці, ідеї та концепції проф. В. А. Васильєвої стали підґрунтям для цілої плеяди науковців, які працювали під її керівництвом як в межах дисертаційних досліджень, так і як працівники кафедри цивільного права й аспіранти. Вона завжди ділилася своїми науковими поглядами, давала настанови та цінні поради, спонукала до розвитку та вдосконалення, вірила в науковий потенціал кожного та допомагала його розкрити й реалізувати. Валентина Антонівна Васильєва була науковим консультантом шести дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук – А. В. Зеліско, М. В. Логвінової, М. М. Гудими-Підвербецької, М. М. Гудими, М. М. Сигидин, Л. В. Сішук. Під науковим керівництвом професора В. А. Васильєвої виконано і захищено одну докторську дисертацію (А. В. Зеліско), вісімнадцять дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право та три дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Вагомим досягненням В. А. Васильєвої було створення у 2016 році у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника спеціалізованої вченої ради К 20.051.14 із прийняттям до розгляду та захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. За період діяльності спеціалізованої вченої ради під головуванням проф. В. А. Васильєвої було захищено 23 кандидатських дисертації. У 2017 році завдяки зусиллям Валентини Антонівни у Навчально-науковому юридичному інституті було відкрито докторантуру за спеціальністю 081 «Право», а згодом у 2022 році – спеціалізовану вчену раду Д 20.015.14 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальностей 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право та 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Ще одним важливим науковим проектом професора В. А. Васильєвої стала діяльність і розвиток Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, яку засновано на базі Юридичного інституту у липні 2001 року. Впродовж багатьох років кафедрою цивільного права спільно з Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права за безпосередньої участі Валентини Антонівни проведено численні наукові заходи, серед яких семінари, науково-практичні конференції та круглі столи, що згуртували у стінах Прикарпатського національного університету відомих науковців та молодих вчених-правників з усієї України та інших європейських країн, а також юристів-практиків, суддів, нотаріусів та адвокатів, які досліджували проблеми правового регулювання корпоративних відносин.

В. А. Васильєва активно працювала у складі науково-консультативних і дорадчих органів загальнодержавного рівня, зокрема входила до складу Науково-консультативної ради Конституційного Суду України, Науково-консультативної ради при Верховному Суді України (цивільно-правова спеціалізація), Науково-консультативної ради при Верховному Суді, Наукової ради з адаптації законодавства України до вимог Європейського співтовариства при Міністерстві юстиції України, Наукової ради Міністерства освіти і науки України. Також Валентина Антонівна була головним редактором фахового видання – збірник наукових статей «Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України» (категорія Б), головним редактором міжнародного журналу «Право і суспільство» (Польща), членом редакційної ради юридичного журналу «Право України», членом редакційних інших наукових видань; членом спеціалізованих вчених рад.

Валентина Антонівна Васильєва була не тільки знаним науковцем, а й успішним управлінцем. Очолюючи впродовж чотирнадцяти років Навчально-науковий юридичний інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Валентина Антонівна створила сприятливі умови для розвитку Прикарпатської правничої школи і забезпечила її входження в когорту кращих правничих шкіл України. Під час її керівництва сформувався потужний науково-педагогічний колектив, який налічував п'ятнадцять докторів наук, професорів і понад тридцять кандидатів наук, доцентів. Під вмілим наставництвом і завдяки стратегічному баченню В. А. Васильєвої Навчально-науковий юридичний інститут досяг значних успіхів у різних сферах: науковій роботі, міжнародному співробітництві, ґрунтовній і якісній підготовці майбутніх юристів.

Валентина Антонівна Васильєва стала Людиною-епохою для Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Спогади колективу про науковий шлях і здобутки Валентини Антонівни Васильєвої у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Науковий шлях професора Валентини Антонівни ВАСИЛЬЄВОЇ відомий активною науковою і організаційною діяльністю. Її ставлення до науки, життєва мудрість і далекоглядність, управлінські якості та працелюбство сформували наукову школу корпоративного права, в основу якої закладено наукові ідеї та аргументи, висновки і пропозиції, результати плідної наукової праці Вченої. Сформований під керівництвом Валентини Антонівни колектив учнів та колег завжди отримував натхнення, мудрі поради і наукові рекомендації від Вченої, поділяв її наукові погляди і прагнув до наукових звершень завдяки наставницьким здібностям і значним науковим результатам, що були основою і прикладом для розвитку від їх Керівника.

Ідейним Вчителем, Наставником і Другом Валентини Антонівни був Володимир Васильович ЛУЦЬ, з яким вона пройшла свій управлінський і науковий шлях з витоків становлення Прикарпатської школи цивілістики. Від заснування кафедри цивільного права юридичного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника у 1995 році Валентина Антонівна разом з Вчителем створили базу для наукових досліджень у сфері договірної права. Як наслідок – у 2006 році нею захищено докторську дисертацію на тематику посередницьких договорів. Втім наукові інтереси обох Вчених у подальшому розширилися за рахунок інших напрямів розвитку приватного права, що отримали підтримку на етапі становлення нашої незалежної держави, зокрема, напрям корпоративного права, який потрібно було досліджувати, розвивати і удосконалювати з метою становлення економіки, розвитку підприємництва і надання бізнесу надійних інструментів правового регулювання корпоративних відносин загалом та підприємницької діяльності зокрема. Тому на початку 2001 року виникла ідея створення Лабораторії вивчення проблем корпоративного права, засновником і керівником якої став академік Володимир Васильович ЛУЦЬ, а концептуальним розробником тематики – професор Валентина Антонівна ВАСИЛЬЄВА. Втілення цієї ідеї в наукове життя отримало подальший розвиток 1 березня 2008 року після підписання договору між Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України та Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника. Така подія стала документальним підтвердженням наукових задумів для проведення фундаментальних досліджень у сфері корпоративного права.

Незважаючи на виклики часу і вимоги суспільства у застосуванні нових трендів серед пропонованих європейських правових інструментів, спрямованих на врегулювання корпоративних відносин у сфері підприємництва, Вченою завжди ставився акцент на вітчизняні добре відомі теоретико-правові ідеї, закріплені у правовому полі, що роз'яснювали сутність правовий явищ і були добре відомі практиці застосування. Адже, як зазначала Валентина Антонівна, процедурні аспекти здійснення корпоративного управління і корпоративних прав можливо підкорегувати на законодавчому, локальному чи договірному рівні, але наукове сприйняття сутності окремих правових інститутів, понять, явищ правової дійсності має бути основою для змін, пропонованих для врегулювання суспільних відносин, що виникають у сфері

бізнесу на практиці. Свої погляди Вчена висловлювала не тільки у наукових виступах та їх результатах (тезах доповідей, статтях, монографіях, коментарях до законодавства і судової практики), але й науково-правових висновках, які Вона надавала, будучи суддею Постійно діючого Третейського суду при Спілці юристів України, членом методичної ради при прокуратурі Івано-Франківської області, міжвідомчої координаційної ради з питань правової освіти населення, науково-методичної ради при Міністерстві освіти України, членом науково-консультативної ради при Верховному Суді України та при Конституційному Суді України, а також членом Асоціації правників України.

Наукова діяльність Валентини Антонівни отримала визнання на локальному і на всеукраїнському рівнях, що підтверджується відповідними відзнаками і нагородами. Зокрема, 2012 рік – нагороджена відзнакою Івано-Франківської обласної державної адміністрації та Івано-Франківської обласної ради «Відомий науковець року»; 2013 рік – присвоєно звання Заслужений юрист України; 2013 рік та 2017 рік – нагороджена відзнаками Верховного Суду України як члена Науково-консультативної ради; 2020 рік – нагороджена премією імені Ярослава Мудрого у номінації «За видатні досягнення у науково-дослідній діяльності з проблем правознавства» за цикл наукових праць «Правові та економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності національного господарства, інноваційного та сталого розвитку»; 2021 рік – нагороджено нагрудним знаком «Відзнака Конституційного Суду України»; 2023 рік – нагороджено Грамотою та медаллю від Союзу юристів України «Видатний юрист України».

Довгі роки Валентина Антонівна була членом спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. За її сприяння у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника теж було створено спеціалізовану вчену раду Д 20.051.14, яку вона й очолювала. Крім того, Вчена була членом спеціалізованої вченої ради Бакинського державного університету ім. М. Е. Расулзаде (Азербайджанська Республіка).

Наукова діяльність Вченої спрямовувалася й на надання наукових консультацій своїм учням і колегам, чії наукові інтереси поєднувалися з її думками, сприяла розвитку та втіленню в життя їх наукових ідей. Крім того, Валентина Антонівна здійснювала офіційне опонування докторських та кандидатських дисертацій, рецензування монографій, підручників, наукових видань, надавала відгуки на автореферати дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора юридичних наук. У складі колективу Лабораторії нею було надано ряд пропозицій до корпоративного законодавства шляхом розробки понад 20 проєктів змін до нормативно-правових актів. Зокрема, за останні роки подано і зареєстровано у профільних комітетах Верховної Ради України проєкти Законів України «Про внесення змін до Закону України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» (2020 рік), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення порядку здійснення корпоративних прав» (2021 рік), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо правового захисту корпоративних прав» (2022 рік), «Про внесення змін до Цивільного кодексу України» (№ 10305 від 29.11.2023 року), «Про внесення змін до чинного законодавства щодо удосконалення корпоративного управління в товариствах» (№ 10304 від 29.11.2023 року), з якими можна ознайомити на офіційному сайті Верховної ради України. Враховуючи тенденції розвитку діджиталізації і цифровізації правових і економічних процесів Валентина Антонівна була у складі робочої групи, створеної при Комітеті з питань правової політики Верховної Ради України, яка працювала в рамках рекодифікації цивільного законодавства по розробці нової редакції статей 177 – 179 ЦК України (законопроект № 6447 від 17.12.2021 р.) та по розробці проєкту Закону про цифровий контент та цифрові послуги 6576 від 31. 01. 2022 р.

Лідерські якості Валентини Антонівни ВАСИЛЬЄВОЇ проявилися не тільки у науковій, але й у організаційній діяльності, оскільки, будучи головою оргкомітетів численних наукових заходів, під її керівництвом організовано і проведено значну кількість міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарів, вебінарів, інших наукових і науково-практичних заходів. Зокрема, йде мова про щорічно проведені науково-

практичні конференції, семінари та круглі столи з питань корпоративного права за темами: «Становлення та розвиток корпоративного права в Україні» (2003 рік); «Приватноправові питання створення та діяльності акціонерних товариств» (2004 рік); «Проблеми здійснення і захисту корпоративних прав» (2005 рік); «Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах» (2006 рік); «Поєднання публічно-правових та приватноправових механізмів регулювання господарських відносин» (2007 рік); «Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах» (2009 рік); «Охорона корпоративних прав» (2010 рік); «Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних право-відносин» (2011 рік); «Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин» (2012 рік); «Корпоративні правочини» (2013 рік); «Карпатські молодіжні читання: актуальні проблеми української цивілістики» (2013 рік); «Корпоративне право України та інших європейських країн: порівняльно-правова характеристика» (2014 рік); «Корпоративне право України та інших європейських країн: шляхи гармонізації» (2015 рік); «Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу» (2016 рік); «Корпоративне право України та європейських країн: питання теорії та практики» (2017 рік); «Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства» (2018 рік); «Правовий захист корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу» (2019 рік); «Законодавство про акціонерні товариства: новації та перспективи» (2020 рік); «Рекодифікація Цивільного Кодексу України: перспективи правового регулювання корпоративних відносин» (2021); «Зміни у корпоративному законодавстві в період дії правового режиму воєнного стану в Україні» (2022 рік). За результатами проведених щорічних всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій опубліковано збірники наукових праць. У 2023 році з великою пошаною і глибоким сумом було проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: шлях до європейських стандартів», присвячену світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора Валентини Антонівни ВАСИЛЬЄВОЇ.

Підкріпленням необхідності проведення наукових пошуків був досвід Валентини Антонівни її правничої діяльності, яку вона практикувала у компанії «Юридичний центр», будучи засновником компанії і керівником відділу по роботі з юридичними особами. Глибинні теоретико-правові знання, конструктивний аналіз практичної складової стали передумовою становлення школи корпоративного права, що є незамінним здобутком Вченої.

За ініціативи професора В. А. Васильєвої видано серію книг «Корпоративне право» у формі монографічних досліджень, коментарів до законодавства та судової практики, навчальних підручників, збірників наукових праць за матеріалами науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, а також опубліковано ряд наукових статей у відомих міжнародних і українських фахових наукових журналах, надано пояснювальні записки та науково-правові експертизи проєктів нормативно-правових актів, нормотворчі пропозиції у формі законопроєктів, фахові експертні висновки щодо тлумачення і застосування діючих норм законодавства на запит Конституційного Суду України, Верховного Суду України, органів державної влади та місцевого самоврядування. Зокрема, за загальною редакцією В. А. Васильєвої опубліковано: Корпоративне право Австрії і України (монографія, 2015 рік); Корпоративне право Польщі та України (монографія, 2016 рік); Корпоративне право України: проблеми теорії та практики (монографія, 2017 рік); *Prawo handlowe Ukrainy* (monografia, 2017 r); *Corporate Law of Ukraine (scientific and practical manual 2019 y.)*; Науково-практичний коментар Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (2020 рік); Науково-практичний коментар судової практики з розгляду справ щодо корпоративних спорів та корпоративних прав (2022 рік); Здійснення і захист корпоративних прав в умовах правових режимів надзвичайної ситуації та воєнного стану в Україні (монографія, 2023 рік).

Окрім того, Валентина Антонівна ВАСИЛЬЄВА створила сприятливі умови для налагодження зв'язків з освітніми закладами, науково-дослідними установами європейських країн. У рамках міжнародного наукового співробітництва укладено меморандум про співпрацю між Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бур-

чака НАПрН України та Прикарпатським національним університетом імені В. Стефаніка з Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic University in Lublin (м. Люблін, Польща). Налагоджено комунікативне співробітництво із Faculty of Law and Administration of the Silesian University, (м. Катовіце, Польща), Faculty of Law of Jagellonian University (м. Краків, Польща), Faculty of Law of Trnava University (м. Трнава, Словаччина), Faculty of Law of the University of West Bohemia (м. Пльзень, Чеська Республіка), Academy of Economic Studies (Law Department) and Faculty of Law of Titu Maiorescu University of Bucharest (м. Бухарест, Румунія), Faculty of Law of Charles University (м. Прага, Чехія), Institute of Company Law and International Commercial Law, Law Faculty of Kark Franzen University (м. Грац, Австрія).

Завдяки людським цінностям довіри, толерантності, справедливості, солідарності Вченої і в той же час вміння відстоювати свої позиції на наукових заходах, що організовувалися Валентиною Антонівною на Прикарпатті, завжди брали участь представники наукових шкіл ряду вітчизняних навчально-наукових і наукових закладів та установ, а саме: Львівського національного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного економічного університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського університету права Національної академії наук України, Київського університету туризму, економіки і права, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київського національного університету імені Вадима Гетьмана, ПВНЗ «Міжнародний інститут менеджменту», Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київського національного торгово-економічного університету, Інституту держави і права імені В. М. Корещького Національної академії наук України, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Національного юридичного університету Ярослава Мудрого, Харківського національного університету внутрішніх справ, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Національного університету «Одеська юридична академія», Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Запорізького національного університету, Хмельницького університету управління та права, Донецького національного університету імені Василя Стуса.

За десятки років плідної наукової праці Володимира Васильовича ЛУЦЯ та Валентини Антонівни ВАСИЛЬЄВОЇ Лабораторія зросла у науковому вимірі та цілком виправдано була перейменована у 2024 році на Лабораторію корпоративного права імені академіка Володимира Луця Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, що діє на базі навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаніка. Водночас у жовтні 2023 року дирекцією Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України було прийнято рішення про започаткування проведення на базі Лабораторії щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Васильєвські читання», на якій буде продовжуватися втілюватися ідея Валентини Антонівни про розвиток науки корпоративного права на Прикарпатті, обмін знаннями, міркуваннями, науковими аргументами та досвідом між відомими вітчизняними й іноземними вченими – правниками і практикуючими юристами, адвокатами, суддями, молодими науковими співробітниками, аспірантами і всіма, хто цікавиться проблематикою фундаментальних і прикладних досліджень у сфері корпоративного права та управління. Адже на шляху становлення і розвитку школи корпоративного права її плідною науковою працею було підготовлено висококваліфікованих науковців та юристів-практиків, які продовжили дослідження наукових ідей В. А. Васильєвої та взяли участь у формуванні запропонованої нею концепції розвитку корпоративного права згідно викликів сучасності та вимог бізнесу.

Невмирущу пам'ять та слова вдячності висловлюють науковці:

Олександр Дмитрович КРУПЧАН – за багаторічну дружбу між сім'ями та порозуміння у робочих питаннях;

Микола Костянтинівич ГАЛЯНТИЧ, Віталій Миколайович МАХІНЧУК та Володимир Іванович БОБРИК – за стимулювання до творчості та дружню допомогу у визнанні їх досяг-

нень на державному рівні;

Ліліана Василівна СІЩУК, Наталія Дмитрівна ВІНТОНЯК, Ольга Ігорівна ЗОЗУЛЯК та Вікторія Валентинівна ВАСИЛЬЄВА – за тепле слово та материнську турботу про учнів;

Тетяна Григорівна ПОПОВИЧ – за легке спілкування при виконанні науково-дослідних робіт та відкритість у особистих стосунках.

Нижче у тематичному збірнику наукових праць представлені наукові роботи у формі наукових статей, що розкривають наукові дослідження Валентини Антонівни ВАСИЛЬЄВОЇ та дозволяють по-новому поглянути на проблематику, що розроблялася нею.

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

ПРИВАТНЕ ПРАВО І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Збірник наукових праць

Випуск 24, 2024

Частина 2.

Присвячена світлій пам'яті проф. В. А. Васильєвої

Верстка макета – Тетяна Попович

Підписано до друку 19.08.2024 Формат 60x84/8
Обл.-вид. арк. 20,92 Тираж 300 прим. Зам. № 24-004

Видавець Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, вул. Раєвського, 23-а, а/с 136, м. Київ, 01042
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції, серія ДК № 4758 від 07.08.2014